

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної
підготовки**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Конституційне право»
обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Аеронавігація

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.22 р. № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 22.08.22 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.22 р. № 8

Розглянуто на засіданні циклу соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної
підготовки, протокол від 10.08.2022 № 1

Розробники: викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та
фізичної підготовки, спеціаліст вищої категорії Хомяк О.В.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та
фізичної підготовки КЛК ХНУВС, к.пед.н., доктор філософії,
спеціаліст вищої категорії, Кірюхіна М.В. .
2. Доцент кафедри юридичних наук Кременчуцького національного
університету імені Михайла Остроградського кандидат юридичних
наук Латишева В.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 16	27. Транспорт 272. Авіаційний транспорт Аеронавігація бакалавр	Навчальний курс – 1 Семестр – 1 Види контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання		Заочна форма навчання
Лекції - <u>20</u> (години)		Лекції - <u> </u> - <u> </u> (години)
Семінарські заняття - <u>10</u> (години)		Семінарські заняття - <u> </u> - <u> </u> (години)
Практичні заняття - <u> </u> - <u> </u> (години)		Практичні заняття - <u> </u> - <u> </u> (години)
Лабораторні заняття - <u> </u> - <u> </u> (години)		Лабораторні заняття - <u> </u> - <u> </u> (години)
Самостійна робота <u>60</u> (години)		Самостійна робота - <u> </u> (години)
Індивідуальні завдання:		Індивідуальні завдання:
Курсова робота - <u> </u> - <u> </u> (кількість, № семестру)		Контрольна робота <u> </u> - <u> </u> (кількість, № семестру)
Реферати - <u>4</u> <u>1</u> (кількість, № семестру)		Реферати - <u> </u> - <u> </u> (кількість, № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Конституційне право» є формування вміння правильно оцінювати конкретні конституційно-правові явища, знати та вміти правильно застосовувати відповідне конституційне законодавство. Оволодіння здобувачами вищої освіти стійкими знаннями про світовий досвід конституційного розвитку, що забезпечує порівняльний аналіз конституційно-правових інститутів зарубіжних країн.

Основною метою вивчення конституційного права є підготовка спеціаліста із широким колом знань основ теорії і практики конституційно-правового регулювання суспільних відносин. Дисципліна передбачає послідовний та систематичний розгляд основних проблем у діяльності окремих органів державної влади, місцевого самоврядування. Досягнення мети здійснюється в процесі викладання навчальної дисципліни через вирішення конкретних завдань.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є формування у здобувачів освіти знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам

випускника вищого навчального закладу та завданням, які ставляться перед спеціалістом на конкретному етапі розвитку українського суспільства. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами конституційного права, навчити їх самостійно користуватись конституційно-правовими актами, розуміти роль і значення конституційних термінів та інститутів, вміло застосовувати норми даної галузі у власній політико-правовій практиці.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Конституційне право» вивчається: на денній формі навчання – на першому курсі, («Історія України», «Правознавство»), має структурно-логічні зв'язки з предметами «Політологія», «Соціологія» тощо.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні етапи еволюції та тенденції розвитку конституційного права;
- предмет і метод конституційно-правового регулювання;
- основні джерела конституційного права;
- основні конституційно-правові дефініції та класифікації;
- сутність і зміст засад конституційного ладу сучасних країн;
- основи правового статусу особи та інститутів громадянського суспільства, конституційні форми безпосередньої демократії;
- основи побудови і функціонування системи державних органів влади, дії механізму конституційного судочинства;
- основи територіальної організації влади;

вміти:

- будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими на конституційних принципах (державний суверенітет, верховенство права, законність, пріоритет прав людини тощо);
- здійснювати конституційно-правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя;
- оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності приписам конституційного законодавства України;
- оцінювати з точки зору конституційного права події та явища суспільно-політичного життя, про які повідомляється у засобах масової інформації;
- організовувати професійну діяльність відповідно до конституційно-правових норм;
- обґрунтовувати власну позицію з точки зору конституційного права.

Програмні компетентності.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі транспорту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів вивчення елементів транспортної системи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
	ЗК-03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
	ЗК-04	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
	ЗК-06	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
	ЗК-08	Здатність працювати в команді
Фахові компетентності (ФК)	ФК-7	Навички роботи з нормативними документами, довідковою літературою та іншими джерелами інформації, які регламентують діяльність авіаційного транспорту

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.

Конституційне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Місце та роль конституційного права у національних системах права. Предмет галузі конституційного права та його структура. Метод галузі конституційного права.

Система конституційного права та її складові. Принципи конституційного права. Інститути конституційного права: поняття, види. Норми конституційного права та їх специфіка. Класифікація конституційно-правових норм.

Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види.

Джерела конституційного права.

ТЕМА № 2. Конституція як основний закон суспільства і держави.

Поняття і сутність конституції. Юридична і фактична конституція. Предмет регулювання конституції. Конституція як суспільна цінність і

головне джерело конституційного права. Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Класифікація конституцій.

Політичні та конституційні реформи у провідних державах світу на сучасному етапі.

Історія українського конституціоналізму. Конституційний процес в незалежній Україні. Юридична характеристика чинної Конституції України. Порядок внесення змін до Конституції України 1996 р. Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі.

Поняття конституційного контролю та конституційного нагляду. Моделі конституційного контролю. Спеціальний орган конституційного контролю: Конституційний Суд. Види конституційного контролю.

ТЕМА № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.

Поняття конституційного ладу, його ознаки. Співвідношення між конституційним і суспільним ладом. Закріплення конституційного ладу в законодавстві.

Конституційно-правові аспекти політичної системи. Держава як головний суб'єкт політичної системи. Конституційно-правовий статус громадських формувань у зарубіжних країнах. Партійні системи зарубіжних країн.

Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських формувань. Обмеження на створення та діяльність громадських формувань. Членство у громадських формуваннях. Конституційно-правовий статус політичних партій, громадських об'єднань та релігійних організацій в Україні. Державний контроль і нагляд за діяльністю громадських формувань в Україні. Відповідальність громадських формувань, їхніх засновників та учасників.

Економічна система та її конституційно-правове регулювання. Форми власності у зарубіжних країнах.

Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин. Конституційно-правові аспекти взаємовідносин між державою і церквою.

Поняття та ознаки засад конституційного ладу України. Система та зміст принципів, що становлять засади конституційного ладу України.

Політична система України та її конституційно-правове регулювання. Економічна система України та її конституційно-правове закріплення. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин.

ТЕМА № 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України.

Поняття і види державних символів. Порядок розробки і затвердження державних символів України. Державні символи України: Державний Герб, Державний Прапор, Державний Гімн. Опис державних символів України та

порядок їх використання. Обов'язок поважати державні символи України. Відповідальність за наругу над державними символами України.

ТЕМА № 5. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.

Поняття основ правового статусу особи та його елементи. Види конституційно-правового статусу особи.

Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини. Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи в Україні. Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Еволюція конституційних прав і свобод.

Правові засади забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків. Система державних гарантій гендерної рівності в Україні.

Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків. Гарантії реалізації основних прав і свобод особи. Відповідальність особи.

Поняття та ознаки громадянства. Принципи громадянства. Набуття і припинення громадянства.

Поняття та види категорій осіб, які не є громадянами (підданими) держави. Принципи правового статусу осіб, які не є громадянами (підданими) держави. Особливості правового статусу біженців.

Принципи громадянства України. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України. Набуття і припинення громадянства України. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція. Процедури з питань громадянства України.

Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні. Особливості правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.

ТЕМА № 6. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.

Титульна нація і національні меншини в сучасних державах. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття, зміст, відмінності. Права та свободи національних меншин.

Правовий статус мов у сучасних державах.

«Національне питання» в Україні. Поняття національності та критерії її визначення. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин в Україні. Національно-культурна автономія в Україні. Права національних меншин та гарантії їх реалізації. Статус мов в Україні. Українська мова як державна мова в Україні.

ТЕМА № 7. Форми безпосередньої демократії.

Поняття та інститути безпосередньої демократії. Поняття і соціальна функція виборів. Види виборів.

Джерела виборчого права. Виборче право в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Активне і пасивне виборче право. Поняття та види принципів виборчого права. Загальне виборче право. Право вільно брати участь у виборах та обов'язковий вотум. Абсентеїзм. Рівне виборче право. Таємне голосування. Безпосереднє та опосередковане виборче право.

Поняття та види виборчих систем. Мажоритарна система відносної більшості. Мажоритарна система абсолютної більшості. Мажоритарна система кваліфікованої більшості.

Система пропорційного представництва політичних партій. Розподіл мандатів у списку. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи. Об'єднання списків. Змішані системи.

Поняття та соціальна роль референдуму. Ознаки і види референдумів. Предмет референдуму. Порядок підготовки і проведення референдуму, його основні стадії. Матеріально-фінансове забезпечення референдуму. Порядок формування та повноваження органів з підготовки і проведення референдуму. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів. Юридичні наслідки проведення референдуму. Консультативний референдум (дорадче опитування громадян).

Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.

Загальна характеристика виборчого процесу в Україні. Порядок підготовки і проведення референдумів в Україні.

ТЕМА № 8. Форма сучасних держав.

Форма держави: поняття, сутність. Співвідношення змісту і форми держави. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн і їх причини. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.

Поняття та елементи форми правління. Основні моделі республіканської та монархічної форм правління у зарубіжних країнах. Нетипові форми правління. Особливості форми правління в Україні.

Поняття політичного режиму і його види. Фактори, що впливають на встановлення політичного режиму і його еволюцію. Вплив політичного режиму на форму державного устрою. Демократичний режим і його ознаки. Різновиди демократичного політичного режиму. Авторитарний політичний режим і його різновиди.

Поняття територіального устрою і його значення для соціального управління. Фактори, що зумовлюють територіальний устрій держави. Унітарна форма територіального устрою та її різновиди. Автономія та її різновиди. Федерація та її різновиди. Сецесія. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Система органів влади суб'єктів федерації.

Територіальний устрій України. Україна як унітарна держава. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в Україні. Особливості конституційно-

правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.

ТЕМА № 9. Система органів державної влади у сучасних країнах.

Поняття та ознаки органів державної влади. Сучасні моделі систем державних органів: централізовано-сегментна, моноцефальна і монотеократична.

Види органів державної влади. Законодавчі, виконавчі та судові органи. Державні органи, що не належать до системи поділу влади. Принципи організації та діяльності органів державної влади у зарубіжних країнах. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади.

Поняття органу державної влади України і його конституційний статус. Принципи організації і діяльності державних органів. Система органів державної влади в Україні.

ТЕМА № 10. Глава держави у сучасних країнах.

Поняття, основні ознаки, різновиди глави держави. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.

Правове становище глави держави при різних формах правління. Одноособовий і колегіальний глава держави в зарубіжних країнах.

Монарх. Роль та повноваження монарха в парламентарних, дуалістичних і абсолютних монархіях. Монарша прерогатива. Порядок престолонаслідування. Державні регалії. Цивільний лист. Інститут регентства. Найбільш поширені моделі монархії в сучасному світі.

Президент республіки. Правове становище президента та способи заміщення посади. Термін повноважень глави держави. Довічні президенти.

Відповідальність президента. Дострокове звільнення з посади (відставка, імпічмент). Особливості процедури імпічменту в різних країнах.

Компетенція глави держави. Надзвичайні повноваження глави держави.

Місце і роль Президента України в системі вищих органів держави. Порядок обрання та вступу на посаду Президента України. Символи президентської влади. Функції та компетенція Президента України. Акти Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Система допоміжних органів при Президентові України.

ТЕМА № 11. Парламент у сучасних державах.

Поняття та види парламентів. Соціальне призначення і політична роль парламенту. Порядок формування парламенту та його структура. Правовий статус керівництва парламенту та його органів. Функції та компетенція парламенту. Компетенція парламентів, загальна характеристика. Класифікація парламентів за обсягом компетенції. Повноваження парламенту. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.

Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Обговорення законопроекту, порядок внесення поправок. Види голосування. Особливості

розгляду законопроектів у двопалатних парламентах. Прийняття закону. Санкціонування, промульгація та публікування закону.

Статус парламентарів. Юридична природа мандата. Лобізм. Права та обов'язки парламентарів. Парламентський імунітет та індемнітет. Об'єднання парламентарів.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Порядок формування Верховної Ради України та її структура. Правовий статус керівництва Верховної Ради України та її органів. Функції та компетенція Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду. Акти Верховної Ради України.

Правове становище народних депутатів України. Особливості мандату народних депутатів України. Несумісність депутатського мандату з іншими видами діяльності. Права і обов'язки народних депутатів України. Основні гарантії депутатської діяльності. Підстави і порядок дострокового припинення депутатських повноважень.

Конституційно-правовий статус Рахункової палати. Особливості правового становища Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

ТЕМА № 12. Уряд у сучасних державах.

Уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення та політико-правова роль уряду. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління. Однопартійний і коаліційний уряд. Уряд меншості. Інші види уряду.

Функції та компетенція уряду. Порядок роботи уряду. Відповідальність уряду.

Кабінет Міністрів України – Уряд – як вищий орган у системі органів виконавчої влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Розподіл повноважень між членами уряду. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади. Порядок роботи Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Парламентська відповідальність уряду.

ТЕМА № 13. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.

Поняття і види центральних органів виконавчої влади. Загальна система центральних органів виконавчої влади в Україні. Принципи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Порядок створення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.

Функції та компетенція центральних органів виконавчої влади. Акти центральних органів виконавчої влади.

ТЕМА № 14. Судова влада у сучасних державах.

Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади. Принципи організації та діяльності судової системи.

«Гілки» судової влади. Суди загальної юрисдикції та їх спеціалізація. Місцеві та апеляційні суди, вищий суд в системі судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди та вищі спеціалізовані суди.

Конституційно-правовий статус суддів. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень. Права та обов'язки суддів. Гарантії незалежності суддів. Юридична відповідальність суддів.

Конституційний контроль як функція судової влади. Моделі конституційного контролю. Повноваження органів конституційного контролю.

Засади організації судової влади в Україні. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. «Гілки судової влади». Порядок утворення судів. З'їзд суддів України. Вища рада правосуддя. Кваліфікаційні комісії суддів. Конституційно-правовий статус суддів.

Поняття конституційного контролю та конституційного нагляду. Види конституційного контролю в Україні. Конституційний Суд України: порядок формування. Правовий статус суддів Конституційного Суду України. Функції та компетенція Конституційного Суду України. Конституційне провадження, його форми і стадії. Акти Конституційного Суду України.

ТЕМА № 15. Правоохоронні органи сучасних держав.

Поняття та види правоохоронних органів, їх конституційно-правовий статус.

Поліція (міліція): поняття та види. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.

Прокуратура в системі правоохоронних органів зарубіжних країн.

Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України. Система правоохоронних органів України.

Правовий статус Національної поліції: функції, завдання, повноваження. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Україні. Національне антикорупційне бюро України.

ТЕМА № 16. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.

Поняття та сутність територіальної організації публічної влади. Основні риси територіальної організації публічної влади в унітарних державах. Особливості здійснення влади в автономних утвореннях. Основні риси

територіальної організації публічної влади у федеративних державах. Системи здійснення публічної влади на місцях.

Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами виконавчої влади вищого рівня та місцевим самоврядуванням в Україні.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Загальні принципи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Система та порядок формування органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу представницьких органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу виконавчих органів місцевого самоврядування.

Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні. Статус депутатів місцевих рад. Конституційно-правовий статус виконавчих органів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Контрольні роботи	
семестр №1						
Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.	5	1		-	-	4
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави.	6	2		-	-	4
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави.	8	2	2	-	-	4
Тема № 4: Конституційно-правове закріплення державних символів України.	5	1	-	-	-	4
Тема № 5: Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.	8	2	2	-	-	4

Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.	5	1		-	-	4	залік
Тема № 7: Форми безпосередньої демократії.	5	1		-	-	4	
Тема № 8: Форма сучасних держав.	8	2	2	-	-	4	
Тема № 9. Система органів державної влади у сучасних країнах.	5	1		-	-	4	
Тема № 10: Глава держави у сучасних країнах.	5	1	2	-	-	2	
Тема № 11: Парламент у сучасних державах.	5	1	2	-	-	2	
Тема № 12: Уряд у сучасних державах.	5	1		-	-	4	
Тема № 13. Центральні органи виконавчої влади в Україні	5	1	-	-	-	4	
Тема № 14: Судова влада у сучасних державах.	5	1	-	-	-	4	
Тема № 15: Правоохоронні органи сучасних держав.	5	1	-	-	-	4	
Тема № 16: Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.	5	1	-			4	
Всього годин за семестр №1	90	20	10		-	60	

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)
Не передбачено**

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
	Тема № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.	
	1. Місце та роль конституційного права у національних системах права. 2. Структура предмету галузі конституційного права. 3. Метод галузі конституційного права. 4. Генеральні інститути як елемент системи конституційного права. 5. Система конституційного права зарубіжних країн. 6. Особливості структури конституційно-правових норм. 7. Ознаки джерел конституційного права.	Основна: 1, 57, 61, 64-72, 76 Допоміжна: 2, 13
	Тема № 2. Конституція основний закон суспільства і держави.	
	1. Поняття і сутність конституції. 2. Предмет регулювання конституції. 3. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права. 4. Форма і структура конституцій.	Основна: 1, 2, 3, 57, 58, 60, 61, 64-72, 76 Допоміжна: 10, 13

	<p>5. Політичні та конституційні реформи у провідних країнах світу на сучасному етапі.</p> <p>6. Конституційний процес в Україні.</p> <p>7. Основні напрями здійснення конституційної реформи в Україні.</p>	
	Тема № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.	
	<p>1. Закріплення конституційного ладу в законодавстві.</p> <p>2. Ознаки і зміст конституційного ладу в Україні.</p> <p>3. Конституційно-правові аспекти політичної системи.</p> <p>4. Конституційно-правовий статус громадських формувань в Україні.</p> <p>5. Конституційні засади економічної системи України.</p> <p>6. Конституційні принципи соціальних відносин у зарубіжних країнах.</p> <p>7. Закріплення в конституціях соціальних і духовних основ суспільного ладу.</p> <p>8. Основні засади конституційного ладу України.</p> <p>9. Гарантії захисту конституційного ладу України.</p> <p>10. Суб'єкти охорони та захисту конституційного ладу України.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3, 13, 31, 36, 44, 57, 58, 60, 61, 64-72, 76</p> <p>Допоміжна: 9, 17, 31, 34, 39, 41</p>
	Тема № 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України.	
	<p>1. Поняття і види державних символів.</p> <p>2. Порядок розробки і затвердження державних символів України. Державні символи України: Державний Герб, Державний Прапор, Державний Гімн.</p> <p>3. Опис державних символів України та порядок їх використання.</p> <p>4. Обов'язок поважати державні символи України.</p> <p>5. Відповідальність за наругу над державними символами України.</p>	<p>Основна: 1, 2, 57, 58, 68-72, 76</p> <p>Допоміжна: 8, 16</p>
	Тема № 5. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.	
	<p>1. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці.</p> <p>2. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини.</p> <p>3. Права та свободи людини: співвідношення понять.</p> <p>4. Особливості реалізації основних прав людини.</p> <p>5. Підстави обмеження прав людини державою.</p> <p>6. Інституційні гарантії реалізації основних прав і свобод особи.</p> <p>7. Спеціальні принципи громадянства.</p> <p>8. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція.</p> <p>9. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні.</p> <p>10. Правовий аналіз прав іноземців та біженців в Україні.</p> <p>11. Підстави втрати статусу біженця в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 6, 10, 14, 23, 37, 57, 58, 60, 61, 64-72</p> <p>Допоміжна: 3, 11, 12, 27, 29</p>
	Тема № 6. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.	

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Державна етнонаціональна політика: напрямки здійснення. 2. Декларація прав національностей України: загальна характеристика. 3. Правове регулювання національно-культурної автономії. 4. Проблеми правового регулювання статусу державної мови в Україні. 5. Спеціальні права національних меншин в Україні. 6. Мови національних меншин в Україні. 	<p>Основна: 1, 2, 3, 33, 51, 57, 58, 60, 61, 64-72</p> <p>Допоміжна: 11, 15</p>
	Тема № 7. Форми безпосередньої демократії.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та інститути безпосередньої демократії. 2. Джерела виборчого права. 3. Принципи виборчого процесу. 4. Активне і пасивне виборче прав: співвідношення понять. 5. Право вільно брати участь у виборах та обов'язковий вотум. 6. Абсентеїзм. 7. Види виборчих цензів. 8. Фінансування виборчої кампанії у сучасних країнах. 9. Організація і порядок проведення виборів у зарубіжних країнах. 10. Поняття, характеристика та риси мажоритарної виборчої системи. 11. Система пропорційного представництва політичних партій. 12. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи. 13. Референдум як інститут безпосередньої демократії: досвід зарубіжних країн. 14. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів. 15. Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії. 16. Виборчі системи, які використовуються в Україні. 	<p>Основна: 1, 8, 9, 29, 53, 57, 60, 61, 64-66, 68-72, 74-76, 78</p> <p>Допоміжна: 3, 6</p>
	Тема № 8. Форма сучасних держав.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн і їх причини. 2. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг. 3. Основні моделі республіканської та монархічної форм правління у зарубіжних країнах. 4. Нетипові форми правління. 5. Особливості форми правління в Україні. 6. Фактори, що впливають на встановлення політичного режиму і його еволюцію. 7. Вплив політичного режиму на форму державного устрою. 8. Відображення політичного режиму в конституційному праві. 9. Поняття територіального устрою і його значення для соціального управління. 10. Фактори, що зумовлюють територіальний устрій 	<p>Основна: 1, 48, 57, 60, 61, 64-66, 68-72</p> <p>Допоміжна: 1, 14, 15, 38</p>

	<p>держави.</p> <p>11. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами.</p> <p>12. Система органів влади суб'єктів федерації.</p> <p>13. Державний та адміністративно-територіальний устрій України.</p> <p>14. Принципи адміністративно-територіального устрою України.</p> <p>15. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.</p>	
	Тема № 9. Система органів державної влади у сучасних країнах.	
	<p>1. Сучасні моделі систем державних органів: централізовано-сегментна, моноцефальна і монотеократична.</p> <p>2. Поділ державної влади: сутність і зміст.</p> <p>3. Законодавчі, виконавчі та судові органи.</p> <p>4. Система стримувань і противаг у функціонуванні механізму держави.</p>	<p>Основна: 1, 57, 58, 60, 61, 64-72</p> <p>Допоміжна: 8, 9</p>
	Тема № 10. Глава держави у сучасних країнах.	
	<p>1. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.</p> <p>2. Правове становище глави держави при різних формах правління.</p> <p>3. Одноособовий і колегіальний глава держави в зарубіжних країнах.</p> <p>4. Порядок престолонаслідування. Державні регалії. Цивільний лист. Інститут регентства.</p> <p>5. Термін повноважень глави держави. Довічні президенти.</p> <p>6. Відповідальність президента. Дострокове звільнення з посади (відставка, імпічмент).</p> <p>7. Компетенція глави держави. Надзвичайні повноваження глави держави.</p> <p>8. Місце і роль Президента України в системі вищих органів держави.</p> <p>9. Символи президентської влади.</p> <p>10. Система допоміжних органів при Президентові України.</p>	<p>Основна: 1, 9, 38, 41, 57, 58, 60, 61, 64-72</p> <p>Допоміжна: 10, 11</p>
	Тема № 11. Парламент у сучасних державах.	
	<p>1. Поняття та види парламентів.</p> <p>2. Соціальне призначення і політична роль парламенту. Порядок формування парламенту та його структура.</p> <p>3. Правовий статус керівництва парламенту та його органів.</p> <p>4. Порядок роботи парламенту: сесії й загальні парламентські процедури. Звичайні та надзвичайні сесії.</p> <p>5. Законодавчий процес. Особливості розгляду законопроектів у двопалатних парламентах.</p> <p>6. Парламентський імунітет та індемнітет.</p> <p>7. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади.</p> <p>8. Порядок формування Верховної Ради України та її структура.</p> <p>9. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії.</p> <p>10. Акти Верховної Ради України.</p>	<p>Основна: 1, 8, 26, 42, 43, 47, 51, 57, 60, 61, 64-66, 68-72</p> <p>Допоміжна: 5, 18</p>

	<p>11. Особливості конституційно-правового статусу народних депутатів України.</p> <p>12. Конституційно-правовий статус Рахункової палати.</p> <p>13. Особливості правового становища Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.</p>	
	Тема № 12. Уряд у сучасних державах.	
	<p>1. Уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення та політико-правова роль уряду.</p> <p>2. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління.</p> <p>3. Порядок роботи уряду. Відповідальність уряду.</p> <p>4. Кабінет Міністрів України – Уряд – як вищий орган у системі органів виконавчої влади.</p> <p>5. Розподіл повноважень між членами уряду.</p> <p>6. Порядок роботи Кабінету Міністрів України.</p> <p>7. Акти Кабінету Міністрів України.</p> <p>8. Парламентська відповідальність уряду.</p>	<p>Основна: 1, 25, 57, 60, 61, 64-66, 68-72</p> <p>Допоміжна: 33, 37</p>
	Тема № 13. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.	
	<p>1. Органи виконавчої влади як єдина система державних органів.</p> <p>2. Поєднання принципу колегіальності та єдиноначальності в організації діяльності центральних органів виконавчої влади.</p> <p>3. Правова основа діяльності центральних органів виконавчої влади в Україні.</p> <p>4. Акти центральних органів виконавчої влади в Україні.</p> <p>5. Взаємовідносини вищих органів державної влади і центральних органів виконавчої влади.</p> <p>6. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.</p> <p>7. Види органів виконавчої влади.</p>	<p>Основна: 1, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 68-72, 76</p> <p>Допоміжна: 28, 37</p>
	Тема № 14. Судова влада у сучасних державах.	
	<p>1. Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади.</p> <p>2. Принципи організації та діяльності судової системи.</p> <p>3. «Гілки» судової влади.</p> <p>4. Місцеві та апеляційні суди, вищий суд в системі судів загальної юрисдикції.</p> <p>5. Спеціалізовані суди та вищі спеціалізовані суди.</p> <p>6. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень.</p> <p>7. Гарантії незалежності суддів. Юридична відповідальність суддів.</p> <p>8. Конституційний контроль як функція судової влади.</p> <p>9. Засади організації судової влади в Україні.</p> <p>10. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя.</p> <p>11. Порядок утворення судів.</p> <p>12. Конституційно-правовий статус суддів.</p> <p>13. Поняття конституційного контролю та конституційного</p>	<p>Основна: 1, 11, 27, 49, 57, 60, 61, 64-72</p> <p>Допоміжна: 11, 13</p>

	нагляду. 14. Види конституційного контролю в Україні. 15. Конституційне провадження, його форми і стадії. 16. Акти Конституційного Суду України.	
	Тема № 15. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.	
	1. Місцеве управління та місцеве самоуправління: співвідношення понять. 2. Поняття та сутність територіальної організації публічної влади. 3. Системи здійснення публічної влади на місцях. 4. Місцеві державні адміністрації в системі органів виконавчої влади в Україні. 5. Структура місцевих державних адміністрацій. 6. Порядок призначення і звільнення з посади голів місцевих державних адміністрацій в Україні. 7. Система місцевого самоврядування в Україні. 8. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. 9. Система та порядок формування органів місцевого самоврядування. 10. Основи правового статусу представницьких органів місцевого самоврядування в Україні. 11. Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні. 12. Статус депутатів місцевих рад.	Основна: 1, 2, 5, 12, 16, 18, 28, 29, 30, 45, 46, 57, 59-62, 64-66, 68-72, 76, 78 Допоміжна: 7, 8, 20, 21, 23, 40, 42

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

- Роль конституційного звичаю у регулюванні державно-правових відносин у зарубіжних країнах.
- Релігійне право як джерело конституційного права.
- Основні напрями і школи в науці конституційного права.
- Основні тенденції розвитку конституційного права.
- Конституційний процес в Україні: історичний досвід, сучасний стан і перспективи.
- Мова і стиль конституції.
- Держава як головний суб'єкт політичної системи.
- Конституційно-правовий статус основних суб'єктів політичної системи України.
- Розподіл влад у сучасній державі.
- Релігійні організації і держава: організаційно-правова взаємодія.
- Проблема соціально-економічних гарантій прав людини і громадянина в Україні.
- Основні (конституційні) права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні.
- Відповідальність іноземців в Україні.

14. Гендерна асиметрія влади як проблема інтеграції України у світове співтовариство.
15. Підстави та юридичні наслідки припинення статусу біженця.
16. Комісія при Президентові України з питань громадянства: порядок утворення, склад, повноваження.
17. МВС як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань громадянства України.
18. Гарантії реалізації прав національних меншин.
19. Права національних меншин та міжнародні стандарти прав людини.
20. Правовий статус української мови та мов національних меншин.
21. Механізм реалізації прав національностей в Україні.
22. Органи, на які покладається організація та проведення виборів у зарубіжних країнах.
23. Народна законодавча ініціатива, народне вето та інші форми безпосередньої демократії.
24. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії.
25. Монархічна форма правління та її види (на прикладі окремих країн).
26. Республіканська форма правління та її види (на прикладі окремих країн).
27. Основні риси зарубіжних федерацій (на прикладі різноманітних держав).
28. Автономія у зарубіжних країнах (на прикладі Італії, Фінляндії, Данії, Індії, Іспанії, КНР).
29. Нетипові форми правління.
30. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.
31. Загальна характеристика Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ».
32. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
33. Правовий статус Адміністрації Президента України.
34. Принцип гласності в діяльності органів публічної влади в Україні.
35. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади.
36. Система органів державної влади в сучасних монархіях.
37. Конституційно-правовий статус народного депутата України.
38. Законодавчий процес та його основні етапи.
39. Сесія як основна форма роботи парламенту.
40. Правове становище парламенту в дуалістичних монархіях.
41. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
42. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.
43. Правовий статус помічників-консультантів народних депутатів України.
44. Право народного депутата України на депутатський запит та депутатське звернення.
45. Юридична відповідальність народних депутатів України.

46. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
47. Розподіл повноважень між членами Кабінету Міністрів України.
48. Порядок проведення засідань Кабінету Міністрів України.
49. Загальна характеристика формування уряду (на прикладі окремих держав).
50. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.
51. Завдання та функції Національної поліції України.
52. Уряд як колегіальний орган виконавчої влади.
53. Правовий статус суддів Конституційного Суду України.
54. Особливості здійснення конституційного контролю в Україні.
55. Процедура визнання Конституційним Судом України актів неконституційними.
56. Конституційна скарга як засіб захисту прав людини.
57. Централізована та децентралізована судова система.
58. Суддівське самоврядування як гарантія незалежності судів та суддів.
59. Принцип незалежності судді та заборона втручання у його діяльність при здійсненні правосуддя.
60. Конституційно-правовий статус правоохоронних органів у зарубіжних країнах (на прикладі окремих держав).
61. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.
62. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.
63. Прокуратура у системі правоохоронних органів зарубіжних країн.
64. Форми безпосередньої демократії на місцевому рівні.
65. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
66. Форми й методи діяльності місцевого самоврядування.
67. Конституційно-правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування, їх органів та посадових осіб.

5.1.2. Теми наукових робіт

Не передбачено

5.1.3. Теми контрольних робіт

Не передбачено

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки.

Метою лекційного курсу «Конституційного права» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними поняттями, якими оперує наука конституційного права, розкриття положення вчення про конституцію та аналіз особливостей конституційного процесу як в Україні, так і зарубіжних

країнах. Лекції проводяться із застосуванням мультимедійних засобів, а також із включеними бесідами.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: коротке пояснення, аналізу, групове та індивідуальне вирішення конкретних ситуацій, діалог «запитання-відповідь», тренування здобувачів вищої освіти для набуття ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення навчальної літератури, що додається до навчальної програми дисципліни, матеріалів лекційного фонду та написання рефератів та доповідей за темами курсу.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Контрольні питання до заліку

1. Конституційне право – провідна галузь національної системи права.
2. Поняття, особливості та склад конституційно-правових відносини.
3. Предмет і метод конституційно-правового регулювання.
4. Джерела конституційного права.
5. Система конституційного права.
6. Поняття конституції як Основного Закону суспільства і держави.
7. Юридичні властивості конституцій.
8. Класифікація конституцій.
9. Функції конституцій.
10. Загальна характеристика чинної Конституції України.
11. Порядок прийняття Конституції України, внесення до неї змін і доповнень.
12. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
13. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом. Засади конституційного ладу сучасних держав.
14. Поняття та зміст політичної системи держави.
15. Основні елементи політичної системи.
16. Громадські об'єднання в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
17. Конституційне закріплення економічної системи держави.
18. Конституційне регулювання соціальних відносин у сучасній державі.
19. Конституційне регулювання духовно-культурних відносин у сучасному суспільстві.
20. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
21. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
22. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
23. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.

24. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.

25. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.

26. Конституційно-правове регулювання державних символів України.

27. Поняття та ознаки громадянського суспільства.

28. Інститути громадянського суспільства.

29. Конституційні передумови становлення громадянського суспільства в Україні.

30. Поняття та загальні принципи правового статусу особи у сучасних країнах.

31. Елементи правового статусу особи.

32. Види правового статусу особи.

33. Основні (конституційні) права та свободи особи.

34. Основні (конституційні) обов'язки особи.

35. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.

36. Політичні права громадян України: поняття та види.

37. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.

38. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.

39. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і види.

40. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.

41. Гарантії реалізації основних прав і свобод людини. Відповідальність особи.

42. Поняття і принципи громадянства (підданства).

43. Поняття і принципи громадянства в Україні. Категорії осіб, які є громадянами України.

44. Набуття громадянства України.

45. Припинення громадянства України.

46. Поняття й види категорій осіб, що не є громадянами (підданими) держави.

47. Правовий статус іноземних громадян, біпатридів, апатридів в Україні.

48. Особливості правового статусу біженців в Україні.

49. Поняття титульної нації і національної меншини. Корінні народи.

50. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття та відмінності.

51. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.

52. Статус державної мови та мов національних меншин.

53. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності прав людини.

54. Гендерні квоти як спосіб подолання гендерної нерівності у демократичному суспільстві.

55. Вплив форми правління і політичного режиму на соціальну рівність чоловіка і жінки у зарубіжних країнах.
56. Поняття і види інформації та інформаційної діяльності.
57. Основи правового статусу друкованих засобів масової інформації в Україні.
58. Поняття і основні форми безпосередньої демократії.
59. Поняття виборчого права в об'єктивному та суб'єктивному значенні.
60. Принципи виборчого права.
61. Поняття та стадії виборчого процесу.
62. Поняття та види виборчих систем.
63. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
64. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
65. Особливості виборчих систем, що застосовуються в Україні.
66. Порядок виборів народних депутатів України.
67. Порядок виборів Президента України.
68. Поняття, види та значення референдуму.
69. Юридичні наслідки проведення референдумів.
70. Поняття, види і предмет референдумів в Україні.
71. Референдний процес в Україні.
72. Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.
73. Поняття та сутність форми держави.
74. Форма державного правління: поняття та види.
75. Монархічна форма правління та її види.
76. Республіканська форма правління та її види.
77. Нетипові форми правління.
78. Державний (політичний) режим у сучасних країнах: поняття та види.
79. Демократичний політичний режим: поняття та ознаки.
80. Недемократичний політичний режим: ознаки та види.
81. Форма територіального устрою як елемент форми держави.
82. Унітарна держава: поняття, ознаки, види.
83. Основні риси сучасних федерацій. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами.
84. Автономія у сучасних країнах.
85. Конституційні принципи та система адміністративно-територіального устрою України.
86. Особливості правового статусу Автономної Республіки Крим на сучасному етапі.
87. Поняття та ознаки органів державної влади.
88. Види органів державної влади.
89. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади у зарубіжних країнах.
90. Поняття органу державної влади України і його конституційний статус.
91. Принципи організації та діяльності органів державної влади в Україні.

92. Система органів державної влади в Україні.
93. Види органів виконавчої влади в Україні.
94. Поняття та види глави держави. Порядок заміщення посади глави держави.
95. Функції та компетенція глави держави.
96. Припинення повноважень глави держави.
97. Конституційно-правовий статус Президента України.
98. Порядок виборів Президента України.
99. Функції та компетенція Президента України.
100. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.
101. Гарантії діяльності Президента України.
102. Система допоміжних органів при Президентові України.
103. Поняття та види парламентів.
104. Структура та способи формування парламентів.
105. Внутрішня організація парламенту (керівництво, комітети (комісії), партійні фракції).
106. Функції та компетенція парламенту.
107. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.
108. Правовий статус депутатів парламенту.
109. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
110. Порядок виборів народних депутатів України.
111. Конституційний склад і структура Верховної Ради України.
112. Функції та компетенція Верховної Ради України.
113. Конституційно-правовий статус депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України.
114. Порядок роботи Верховної Ради України, його нормативне регулювання.
115. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії.
116. Загальна характеристика конституційно-правового статусу народних депутатів України.
117. Права та обов'язки народних депутатів України.
118. Гарантії діяльності народних депутатів України.
119. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень народних депутатів України.
120. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
121. Уряд в системі органів виконавчої влади.
122. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління.
123. Способи формування уряду.
124. Функції та компетенція уряду.
125. Відповідальність уряду.
126. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
127. Склад, структура та порядок формування Кабінету Міністрів

України.

128. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України.

129. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України.

130. Акти Кабінету Міністрів України.

131. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади.

132. Міністерство як центральний орган виконавчої влади в Україні.

133. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.

134. Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади.

135. Принципи організації та діяльності судової системи.

136. Основи правового статусу суддів.

137. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя.

138. Поняття конституційного контролю та нагляду. Види конституційного контролю.

139. Моделі конституційного контролю.

140. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні.

141. Система судів загальної юрисдикції в Україні.

142. Верховний Суд – найвищий суд у системі судоустрою України.

143. Вища рада правосуддя як орган суддівського врядування.

144. Конституційно-правовий статус суддів в Україні.

145. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, структура.

146. Функції та компетенція Конституційного Суду України.

147. Конституційне провадження в Україні.

148. Конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України.

149. Акти Конституційного Суду України.

150. Поняття та види правоохоронних органів.

151. Поліція (міліція): поняття та види. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.

152. Прокуратура в системі правоохоронних органів зарубіжних країн.

153. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.

154. Поліція у конституційній системі органів державної влади України.

155. Принципи діяльності Національної поліції України.

156. Принцип політичної нейтральності в діяльності Національної поліції України.

157. Роль Національної поліції України у забезпеченні прав і свобод особи.

158. Правовий статус Національного антикорупційного бюро України.

159. Територіальна організація публічної влади: зміст та елементи.

160. Основні риси територіальної організації публічної влади в унітарних і федеративних державах.

161. Системи здійснення публічної влади на місцях.

162. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.

163. Структура місцевих державних адміністрацій в Україні.

164. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій в Україні.

165. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами державної влади України та місцевим самоврядуванням.

166. Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль.

167. Основні концепції місцевого самоврядування.

168. Система місцевого самоврядування в Україні.

169. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні.

170. Принципи місцевого самоврядування в Україні.

171. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

172. Система та порядок формування органів місцевого самоврядування.

173. Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні.

174. Статус депутатів місцевих рад в Україні.

175. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад в Україні.

176. Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів в Україні.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти з навчальної дисципліни

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути тести, реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національної системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\left(\frac{\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр}}{2} \right) \right) * 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне

складання підсумкового заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної циклової комісії, завідувач відділення та 2 викладача

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Критерії оцінювання навчальної дисципліни « Конституційне право» (денна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 5 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темами самостійної роботи.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
12	97-100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
11	94-96			
10	90-93			
9	85-89	Добре («зараховано»)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
8	80-84			
7	75 – 79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
6	70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
5	65-69			
4	60 – 64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
3	40–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
2	21-40			
1	1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом

			курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
--	--	--	--

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст.502.

3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст.799.

4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст.429.

5. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затв. Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5-6. – Ст.43.

6. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. № 3671-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

7. Закон України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим» від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>

8. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>

9. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. № 474-XIV (В ред. Закону від 18 березня 2004 р. № 1630-IV) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1630-15>

10. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

11. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

12. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19>

13. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

14. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>

15. Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19>

16. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

17. Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 р. № 3855-XII (в ред. Закону від 21 вересня 1999 р. № 1079-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

18. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII (зі змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

19. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

20. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>

21. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

22. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

23. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

24. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (В ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

25. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

26. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (В ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>

27. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

28. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

29. Закон України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 р. № 595-VIII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/595-19>

30. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

31. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 р. № 281-XIV (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/281-14>

32. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

33. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. № 2494-XII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

34. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

35. Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» від 23 вересня 1997 р. № 538/97-ВР (В ред. Закону від 3 березня 2005 р. № 2461-IV) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/538/97-вр>

36. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

37. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

38. Закон України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 р. № 1524-III (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1524-14>

39. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697- VII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7>

40. Закон України «Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим» від 16 червня 2011 р. № 3530-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3530-17>

41. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>

42. Закон України «Про Рахункову палату» від 2 липня 2015 р. № 576-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

43. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

44. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. № 987-XII (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

45. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 р. № 2493-III (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

46. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>

47. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (в ред. Закону від 22 березня 2001 р. № 2328-III) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

48. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

49. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

50. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII (В ред. Закону від 12 січня 2006 р. № 3317-IV) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>

51. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>

52. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

53. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2>

54. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>

55. Указ Президента України «Про систему центральних органів виконавчої влади» від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 (із змін.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1572/99>

56. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади, затв. Указом Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=179/96>

57. Веніславський Ф.В. Конституційне право України в схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. юрид. вузів та фак. – Харків: Право, 2014. – 376 с.

58. Григоренко Є.І., Передерій О.С. Конституція та засади конституційного ладу України у питаннях та відповідях: навч. посіб. / Х.: Харк. ун-т повітряних сил ім. І. Кожедуба, 2010. – 172 с.

59. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник. – Харків: Право, 2017. – 390 с.

60. Державне право зарубіжних країн. Особлива частина: навч. посіб. / Л.Д. Варунц, А.В. Войціховський, Т.І. Гудзь та ін. – Х.: ХНУВС, 2011. – 292 с.

61. Закоморна, К.О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн (навчальні матеріали та схеми): посіб. для підгот. до іспитів. – Харків: Право, 2016. – 278 с.

62. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навч. посіб. – К.: КНТ, 2010. – 232 с.

63. Коломієць Ю.М. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посібник. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 211 с.

64. Конституції зарубіжних країн: Навч. посіб. / Авт.-упоряд.: В.О. Серьогін, Ю.М. Коломієць, О.В. Марцеляк та ін. / За заг. ред. В.О. Серьогіна. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2009. – 664 с.

65. Конституційна юрисдикція: підручник / Ю.Г. Барабаш, І.І. Дахова, О.П. Євсєєв та ін. – Х.: Право, 2012. – 168 с.

66. Конституційне право України: підручник / В.Л. Федоренко. – Київ: Ліра-К, 2016. – 615 с.

67. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / Ю.Г. Барабаш, Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин та ін. – Харків: Право, 2016. – 345 с.

68. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів. – Харків: Право, 2017. – 369 с.

69. Конституційне право України: посіб. для підготовки до іспитів / Ю.Г. Барабаш, Л.К. Байрачна, І.І. Дахова та ін. – Харків: Право, 2015. – 328 с.

70. Конституційне право: навч. посіб. – Харків: ХНУВС, 2017. – 358 с.

71. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях. – Харків: Право, 2017. – 303 с.

72. Кращі практики з організації виборчих кампаній: посібник. – 2014. – 223 с.

73. Нестерович В.Ф. Виборче право України: підручник. – Київ: Ліра-К, 2017. – 503 с.

74. Нестерович В.Ф. Практикум з Конституційного права України. – Київ: Ліра-К, 2018. – 639 с.
75. Онишко О.Б. Забезпечення прав людини в правоохоронній діяльності: курс лекцій / О.Б. Онишко. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 256 с.
76. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: посібник / Британ. Рада в Україні, Лаб. законодав. ініціатив, Асоц. «Соц.-Екон. Стратегії та Партнерства». – К.: Ленвіт, 2012. – 64 с.
77. Циверенко Г.П. Народне волевиявлення в Україні: навч. посіб.: Рекомендовано МОН України / Г.П. Циверенко. – К.: КНТ, 2012. – 144 с.
78. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: академічний курс. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 461 с.

Допоміжна:

1. Алексеєнко І. Г. Форми правління в європейських країнах: шлях до уніфікації монархії та республіки // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 699-705.
2. Бабенко К. Методи конституційного регулювання політико-правових відносин // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2009. – № 1(15). – С. 60-65.
3. Бакумов О.С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації: монографія. – Х.: Право, 2015. – 248 с.
4. Бальцій Ю. Громадянське суспільство в Україні в умовах розбудови правової демократичної державності // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 1. – С. 46-49.
5. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект): Монографія. – Х.: Легас, 2004.
6. Барабаш Ю.Г. Політичні партії та ЗМІ як суб'єкти виборчого процесу: окремі питання конституційно-правового статусу // Публічне право. – 2011. – № 1. – С. 6-12.
7. Батанов О.В. Взаємовідносини між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування: проблеми адміністративно-правової теорії та практики // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1 (І). – С. 22-29.
8. Батанов О.В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія. – К.: Ін Юре, 2003.
9. Берченко Г.В. Декомунізація в Україні: конституційно-правові аспекти // Форум права. – 2017. – № 4. – С. 13-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2017_4_4
10. Біліченко В.В. Забезпечення національною поліцією України прав і свобод людини // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. – 2016. – Випуск 40. Том 1. – С. 134-137.
11. Білоскурська О. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави // Право України. – 2011. – № 7. – С. 169-175.
12. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків / О. Білоскурська // Право України. – 2004. – № 10. – С. 85-88.

13. Бодрова І.І. Проблеми конституційно-правового регулювання статусу Автономної Республіки Крим [електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/bodrova-ii-problemi-konstitucijno-pravovogo-reguljuvannja-statusu-avtonomnoji-respubliki-krim-723/>

14. Бойко Ю.П., Садикова Е.Л. Світовий досвід розвитку федеративних відносин у багатонаціональних державах // Порівняльно-правові дослідження. – 2012. – № 1/2. – С. 126-133.

15. Бондар Р.Г. Соціально-економічні гарантії діяльності депутатів парламенту: досвід зарубіжних країн // Право і безпека. – 2006/5'2. – С.10-15.

16. Бондарчук І.В. Рішення Конституційного Суду України у правовому регулюванні діяльності політичних партій і громадських організацій // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 5. – С. 106-113.

17. Бондарчук О.В. До питання про скасування (обмеження) депутатської недоторканності в Україні // Держава і право. – 2012. – Вип. 57. – С. 166-171.

18. Боняк В.О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект: монограф. / В.О. Боняк. – Дніпропетровськ: Ліра, 2015. – 372 с.

19. Борденюк В. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі у контексті законодавчих ініціатив // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 3. – С. 5-12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnapu_2010_3_3.pdf

20. Бориславська О., Заверуха І. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., та ін.]; Швейцарсько-український проект Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.

21. Бухтатий О.Є. Свобода слова та правові аспекти посилення відповідальності за перешкоджання професійній діяльності журналіста // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1 (30). – С. 10-17.

22. Бухтіяров О. Муніципальні поліцейські органи деяких зарубіжних країн: повноваження та порядок фінансування // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 1. – С. 41-45.

23. Варунц Л.Д. Досвід організації діяльності Королівської Канадської кінної поліції та шляхи його використання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Варунц Лариса Дмитрівна; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2012. – 20 с.

24. Варунц Л.Д. Досвід поліції Канади щодо дотримання прав людини в правоохоронній діяльності // Суверенність, незалежність, конституційність: становлення та розвиток Української держави: наук.-практ. конф. (Харків, 29 червня 2011р.). – Х.: ХНУВС, 2011. – С. 234-237.

25. Варунц Л.Д. Поліція Канади в механізмі захисту прав людини // Національні та міжнародні механізми захисту прав людини: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 вересня 2008 р) / за ред. А.Т. Комзюка. – Харків: Вид-во ХНУВС, 2008. – С. 91-93.

26.Васильченко О.П. Принцип рівності прав і свобод людини і громадянина та його ціннісні виміри в конституційному праві України: монографія. – Київ: арт економі, 2014. – 475 с.

27.Ващенко Ю.В. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом: проблеми правової природи та перспективи реформування // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 3(9). Ювілейний. – С. 122–141.

28.Взаємодія міліції та громадськості в Україні з використанням досвіду діяльності поліції Великобританії / О. В. Поволоцький [та ін.]; ред. А.Д. Бек, О. Н. Ярмиш; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х.: [б.в.], 2001. – 200 с.

29.Висоцький В.М. Політичні партії в процесі модернізації політичної системи України // Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. – № 4. – С. 3-6.

30.Вільчик Т. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі // Право України. – 2014. – № 11. – С. 243-250.

31. Волощук О.Т. Конституційно-правова та політична відповідальність уряду як вищого органу державної влади // Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – 2012. – Випуск 628. Правознавство – С. 68-73.

32.Воробйова О. Проблема визначення оптимальної форми державного правління в Україні після скасування конституційної реформи // Віче. – 2011. – № 4. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2426/>

33.Воронько Л.О. Гендерна політика в системі державної служби: поняття і сутність [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12VLOSPS.pdf>

34.Ганзицька Т.С. Правоохоронні органи в механізмі забезпечення гендерної рівності в Україні // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: ПРАВО. – 2013. – Вип. 5. – С. 185-189.

35.Георгієвський Ю.В. Баланс повноважень органів виконавчої влади // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – № 3. – С. 83-87. – Режим доступу: http://apnl.dnu.in.ua/3_2016/21.pdf

36.Городюк А.Б. Проблеми та перспективи впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_17

37.Гречко О.О. Система принципів територіального устрою України: проблеми теорії та законодавчого закріплення // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 24. – С. 208-219.

38.Гудзь Т.І. Досвід організації та діяльності місцевої міліції (муніципальної поліції) в Україні // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2013. – № 1062. – Випуск 14. – С. 222-225.

39.Гудзь Т.І. Конституційне закріплення суспільного ладу: основні підходи // Право і безпека. – 2015. – № 3(58). – С. 21-25.

40. Гудзь Т.І. Муніципальна поліція як форма реалізації правоохоронної функції місцевого самоврядування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Гудзь Тетяна Іванівна; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2012. – 20 с.

41. Гудзь Т.І. Організаційно-правові основи діяльності муніципальної поліції в країнах Балтії // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. – Вип. 23. – Частина I. Том 1. – С. 124-128.

42. Гудзь Т. І. Компетенція муніципальної поліції в країнах Євросоюзу: огляд політико-правової практики // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2009. – № 6. – С. 163-166.

43. Гудзь Т. І. Правова основа організації та діяльності муніципальної поліції в зарубіжних країнах // Публічне право. – 2011. – № 4. – С. 323-329.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://portal.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.ac-rada.gov.ua> – офіційний сайт Рахункової палати України.
3. <http://www.ccu.gov.ua> – офіційний сайт Конституційного Суду України.
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.
5. <http://www.ombudsman.kiev.ua> – офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України.
6. <http://www.president.gov.ua/> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
7. <http://www.rainbow.gov.ua> – офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України.